

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



МАУП

І. Л. Бородін
В. А. Бортник

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Навчальний посібник

Київ 2011

ББК 67.9(4УКР)301я73
Б 83

Рецензенти: *В. В. Коваленко*, д-р юрид. наук, проф. (Академія правових наук України)
С. Т. Гончарук, канд. юрид. наук, проф. (Національний авіаційний університет, Інститут повітряного і космічного права та масових комунікацій)
М. Н. Курко, д-р. юрид. наук, проф.,
Засл. юрист України (Міжрегіональної Академії управління персоналом)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 1 від 27 січня 2010 р.)

Бородін І. Л.

Б 83 Адміністративна відповідальність : навч. посіб. / І. Л. Бородін, В. А. Бортник. — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2011. — 136 с. Бібліогр. : с. 128–135.

ISBN 978-617-02-0070-9

У навчальному посібнику висвітлено питання дисципліни адміністративної відповідальності як виду юридичної відповідальності. Спираючись на чинне законодавство, розкривається поняття адміністративного правопорушення, наведено приклади відповідальності за конкретні види правопорушень.

Для викладачів та студентів вищих юридичних закладів, а також для широкого кола читачів.

**ББК 67.9(4УКР)301я73
+67.301я73**

ISBN 978-617-02-0070-9

© І. Д. Бородін, В. А. Бортник, 2011
© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
© ДП “Видавничий дім “Персонал», 2011

ЗМІСТ

Передмова.....	6
Тематичний план дисципліни “Адміністративна відповідальність”	8
Змістовий модуль I. Загальні вимоги щодо адміністративної відповідальності.....	9
<i>Тема 1. Адміністративно-правові методи реалізації виконавчої влади</i>	<i>9</i>
1.1. Поняття адміністративно-правових методів державного управління.....	10
1.2. Переконавання, як метод державного управління	13
1.3. Поняття та особливості правового примусу.....	14
1.4. Співвідношення економічних і адміністративних методів державного управління	16
<i>Тема 2. Адміністративний примус у діяльності органів виконавчої влади</i>	<i>17</i>
2.1. Державний примус та його види	18
2.2. Адміністративно-попереджувальні заходи	20
2.3. Заходи адміністративного припинення	21
2.4. Особистий огляд і огляд речей та документів	24
2.5. Вилучення речей і документів.....	24
2.6. Відновлювальні заходи	25
<i>Тема 3. Поняття та основні ознаки адміністративної відповідальності.....</i>	<i>25</i>
3.1. Поняття та ознаки адміністративної відповідальності.....	26
3.2. Підстави настання адміністративної відповідальності.....	28
3.3. Відмежування адміністративних правопорушень від кримінальних, дисциплінарних і цивільно-правових.....	30
3.4. Загальна характеристика законодавства про адміністративну відповідальність.....	31
Змістовий модуль II. Адміністративні правопорушення та адміністративні стягнення, їх види та сутність	34
<i>Тема 4. Адміністративне правопорушення: поняття та юридичний склад.....</i>	<i>34</i>

4.1. Поняття і структура складу адміністративного проступку.....	35
4.2. Об'єктивні ознаки адміністративного проступку.....	38
4.3. Суб'єктивні ознаки адміністративного проступку.....	41
<i>Тема 5. Система адміністративних стягнень.....</i>	<i>43</i>
5.1. Система адміністративних стягнень, поняття ознаки, класифікація.....	44
5.2. Загальна характеристика адміністративних стягнень	48
<i>Тема 6. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.....</i>	<i>51</i>
6.1. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за правопорушення	52
6.2. Строки накладення адміністративних стягнень	55
<i>Тема 7. Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства та зв'язку</i>	<i>57</i>
<i>Тема 8. Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок.....</i>	<i>57</i>
<i>Тема 9. Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління</i>	<i>58</i>
<i>Тема 10. Адміністративні правопорушення у галузі торгівлі, фінансів і підприємницької діяльності</i>	<i>58</i>
10.1. Правова характеристика порушень правил торгівлі, незаконної торговельної діяльності	59
10.2. Правова характеристика порушень в галузі фінансів і встановленого порядку заняття підприємницькою діяльністю.....	65
<i>Тема 11. Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією</i>	<i>68</i>
11.1. Види адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією	69
11.2. Кваліфікація правопорушень, пов'язаних з корупцією	70
11.3. Відповідальність суб'єкта правопорушень	73
Змістовий модуль III. Проведення у справах про адміністративні правопорушення	77

<i>Тема 12. Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення</i>	<i>77</i>
12.1. Система органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення	78
12.2. Підвідомчість справ про адміністративну відповідальність	79
<i>Тема 13. Проведення у справах про адміністративні правопорушення</i>	<i>84</i>
13.1. Поняття, завдання та принципи проведення у справах про адміністративні правопорушення	85
13.2. Порушення справи про адміністративне правопорушення та адміністративне розслідування.....	87
13.3. Розгляд справи про адміністративне правопорушення та прийняття рішення. Перегляд постанови у справі про адміністративне правопорушення	94
13.4. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.....	100
Теми самостійної роботи студентів.....	103
Список рекомендованої літератури	128

ПЕРЕДМОВА

Неодмінною умовою нормального функціонування будь-якого демократичного суспільства є належний рівень організації державної боротьби зі злочинністю та іншими протиправними виявами. Серед засобів державного примусу, завдяки яким забезпечується зміцнення правової основи державного та громадського життя й неухильне дотримання законності та правопорядку, важливе місце посідає адміністративна відповідальність. *Адміністративна відповідальність* як вид юридичної відповідальності спрямована на запобігання правопорушенням, їх припинення, виховання громадян у дусі виконання й дотримання вимог закону.

За даними статистики, адміністративні правопорушення становлять найбільшу частку в загальній масі правопорушень. На сьогодні на один учинений злочин припадає більш як сто скоєних адміністративних проступків. Отже, у сферу адміністративно-деліктних правовідносин об'єктивно втягнута значна кількість населення нашої країни, причому внаслідок не стільки зниження рівня правової свідомості громадян, скільки значного розширення кола суспільних відносин, які підпадають під охорону адміністративного законодавства.

На момент прийняття Кодексу України про адміністративні правопорушення його Особлива частина містила 172 склади адміністративних правопорушень, нині їх налічується понад 270, а за проектом нового кодексу має бути 346. Розширюється також і коло суб'єктів адміністративної відповідальності, до якого ввійшли суб'єкти підприємницької діяльності.

Реформування системи органів виконавчої влади, здійснення адміністративної реформи та реформи адміністративного права спричинюють зміни в адміністративному законодавстві, зокрема щодо адміністративних стягнень, повноважень органів адміністративної юрисдикції, юридичного складу правопорушень і порядку накладення адміністративних стягнень за їх скоєння. Тому потрібно постійно стежити за змінами в чинному адміністративному законодавстві та практиці його застосування.

Мета вивчення курсу “Адміністративна відповідальність”:

- опанувати основні теоретико-правові положення щодо понять, властивостей і принципів адміністративної відповідальності;

- усвідомити сутність, загальноправові ознаки та елементи юридичного складу адміністративного правопорушення;
- ознайомитися із системою та характеристиками адміністративних стягнень і специфікою їх накладення;
- навчитися аналізувати юридичні складі окремих адміністративних проступків і особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення уповноваженими на те органами.

Усебічне засвоєння матеріалу курсу надасть студентам і слухачам можливість *знати*:

- основні теоретико-правові положення інституту адміністративної відповідальності;
- систему та структуру чинного законодавства України про адміністративні правопорушення, зокрема КУпАП.
- характеристики юридичних складів окремих адміністративних проступків;
- загальні правила накладення адміністративних стягнень;
- особливості адміністративної відповідальності окремих категорій суб'єктів;
- адміністративно-юрисдикційні повноваження органів внутрішніх справ та інших органів (посадових осіб) адміністративної юрисдикції;
- порядок здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення та заходи його забезпечення;

уміти:

- застосовувати Кодекс та інше законодавство України про адміністративні правопорушення в конкретних правових ситуаціях;
- тлумачити положення статей КУпАП України;
- кваліфікувати конкретні адміністративні правопорушення;
- визначати підвідомчість окремих адміністративних проступків;
- правильно застосовувати заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- складати відповідні адміністративно-процесуальні документи, зокрема протокол про адміністративне правопорушення.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Лекції	ПЗ	Само- стійна робота
	Змістовий модуль I. Загальні вимоги щодо адміністративної відповідальності			
1	Адміністративно-правові методи реалізації виконавчої влади	2	2	2
2	Адміністративний примус у діяльності органів виконавчої влади	2	2	-
3	Поняття та основні ознаки адміністративної відповідальності	2	2	2
	Змістовий модуль II. Адміністративні правопорушення та адміністративні стягнення, їх види та сутність			
4	Адміністративне правопорушення: поняття та юридичний склад	2	2	2
5	Система адміністративних стягнень	2	2	-
6	Загальні правила накладення адміністративних стягнень	2	2	-
7	Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства та зв'язку	-	-	2
8	Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок	-	-	2
9	Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління	-	-	2
10	Адміністративні правопорушення у галузі торгівлі, фінансів і підприємницької діяльності	2	-	2
11	Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією	2	-	2
	Змістовий модуль III. Провадження у справах про адміністративні правопорушення			
12	Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення	2	-	2
13	Провадження у справах про адміністративні правопорушення	4	2	-
Разом годин: 54		22	14	18

Змістовий модуль I. Загальні вимоги щодо адміністративної відповідальності

Тема 1. Адміністративно-правові методи реалізації виконавчої влади

Поняття адміністративно-правових методів. Види адміністративно-правових методів. Ознаки, що характеризують методи управління. Відмінність методу правового регулювання від методу управління.

Переконання як метод державного управління.

Поняття та особливості правового примусу. Адміністративний примус як особливий вид правового примусу, спрямований на охорону суспільних відносин у сфері державного управління. Ознаки адміністративного примусу.

Економічні методи управління: поняття та загальна характеристика. Співвідношення адміністративних і економічних методів управління.

Література [1; 2; 4; 6–8; 11]

План лекції

Вступ.

1. Поняття адміністративно-правових методів державного управління.
2. Переконання, як метод державного управління.
3. Поняття та особливості правового примусу.
4. Співвідношення економічних і адміністративних методів державного управління.

Висновок.

Вступ

Метод державного управління дає можливість визначити як саме той чи інший суб'єкт державно-владних здійснює свою управлінську діяльність. Вони виражають цілеспрямований вплив органу державного управління (посадової особи) на керований об'єкт. Крім того, методи завжди опосередковані у відповідній формі управління і можуть застосовуватися як окремо, так і у певній сукупності. Вибір методу державного управління залежить від характеристики керованого суб'єкта (адміністративно-правового статусу та ін.).

Методи державного управління є досить різноманітними, оскільки різноманітні суб'єкти та об'єкти управління, а також і суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності різних управлінських структур.

1.1. Поняття адміністративно-правових методів державного управління

Під методом, звичайно, розуміють спосіб або засіб досягнення поставленої мети. Відповідно до цього адміністративно-правовими методами є способи та прийоми безпосереднього і цілеспрямованого впливу виконавчих органів (посадових осіб) на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах та відповідній формі на підпорядковані їм органи та громадян.

Методи виявляються у формах управління, через взаємодію суб'єктів та об'єктів управління, зв'язки, що між ними склалися. У них відбиваються воля держави, повноваження юридично-владного характеру, що належать виконавчим органам. Тому методи управління юридично оформлені, закріплені адміністративно-правовими нормами.

Правильне розуміння методів можливе на підставі та у зв'язку з функціями управління. Будь-яка функція, що потребує реалізації, становить собою конкретну мету управління і дії, взаємопов'язані через завдання її здійснення. Тому вона є частиною управлінської діяльності. Це дає змогу відокремити методи управління від понять, що вживаються у подібному до них розумінні. Наприклад, планування, контроль, облік та інші подібні до них дії є функціями управління. Проте, взяті як окремі прийоми будь-якої з функцій управління, вони становлять уже методи управління. Саме їх оптимальний вибір у конкретних умовах забезпечує ефективну діяльність органу управління. Унаслідок значного розмаїття суб'єктів виконавчої влади та об'єктів, що перебувають під їх впливом, методи управління теж є різноманітними. Однак це не виключає наявності у них загальних рис. Найхарактернішими для методів управління є: 1) способи впливу виконавчого органу (посадової особи) на підпорядкований йому орган і громадян; 2) вираження державного публічного інтересу, керівної ролі держави; 3) засоби досягнення мети; 4) способи організації, прийоми здійснення функцій, що виникають у процесі здійснення спільної діяльності; 5) способи реалізації компетенції.

Слід зауважити, що прийоми та способи, що використовуються